

คำชี้แจง

เอกสารนี้เกิดขึ้นจากความร่วมแรงของอาสาสมัคร ที่ร่วมกันถอดเสียงและตรวจทานในเบื้องต้น ซึ่งบางส่วนยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ตรงตามเสียงที่ ท่านพุทธทาสภิกขุได้บรรยายไว้

ด้วยคุณค่าแห่งธรรมและงานที่ร่วมกันทำในครั้งนี้ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ได้พิจารณาเห็นว่างานธรรมในรูปแบบเอกสารทั้งหมดนี้ แม้จะยังไม่ได้ตรวจทานแก้ไขเนื้อหาอย่างถึงที่สุด แต่ก็ควรที่จะนำออกเผยแพร่ให้กว้างขวาง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจใฝ่ธรรม จะได้มีข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมควบคู่กับเสียงธรรม โดยพร้อมกันนี้ทางทีมงานจะดำเนินการตรวจทานแก้ไขเนื้อหาทางถอดเสียงทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อให้ธรรมที่เผยแพร่มีความถูกต้องและสมบูรณ์

เอกสารนี้ไม่สงวนสิทธิ์สำหรับการเผยแพร่เป็นธรรมทาน หากพบข้อควรแก้ไขปรับปรุงสามารถแจ้งมาได้ที่ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญตามที่อยู่ติดต่อด้านล่างนี้

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

สวนวชิรเบญจทัศ ถนน นิคมรณไฟสาย ๒ แขวง/เขต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทร ๐-๒๙๓๖-๒๘๐๐ โทรสาร ๐-๒๙๓๖-๒๙๐๐ E-Mail: archives@bia.or.th

รหัส	1415320701000	รายชื่อ	บรรยายประจำวันเสาร์ ชุด เลิกอายุ
วันที่แสดง	01/07/2532	ชื่อเรื่อง/ชุด	รู้เท่าทันอายุแล้วเหาะเหี่ยอายุ
ผู้ถอด	วรวรรณ ขงเกียรติไพบูลย์	ผู้ตรวจทาน	กชพร ชื่นเจริญวงศ์
หมายเหตุ			

ท่านสาธุชนผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย การบรรยายประจำวันเสาร์ในครั้งนี้อาตมาก็ยังคงกล่าว เรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับอายุต่อไปตามเดิม เพราะว่ามันยังไม่สิ้นกระแสความ ทั้งที่รู้สึกว่าคุณฟังคงจะเบื่อเต็มทีแล้ว แต่ว่าอาตมาก็ยังสนุกอยู่ จะพูดเรื่องเกี่ยวกับอายุหรือล้ออายุนี้ การบรรยายในวันนี้มีหัวข้อว่า “รู้เท่าทันอายุ แล้วเหาะเหี่ยอายุ” การรู้เท่าทันแล้วเหาะเหี่ยอายุนี้หัวข้อ หมายความว่าเราจะไม่ให้อายุมันหลอกหลวงอีกต่อไป อะไรเกิดขึ้นก็หัวเราะเหาะ ไม่ใช่หัวเราะดีใจจะเอาจะได้ ไม่ใช่หัวเราะว่าเขานั้นเอง มาหลอกฉันไม่ได้อีกต่อไป นี่ก็ว่าเหาะเหี่ยอายุ ต้องขอทบทวนไปข้างต้นอีกหน่อยตามเคยว่า เด็กๆ สนุกด้วยอายุ หลงรักอายุไปตามประสาเด็ก คนหนุ่มสาวก็หลงไหลมัวเมาในอายุ ก็เรียกว่าบ้าอายุก็ได้ ไปตามประสาคนหนุ่มสาวมันเรียกว่าเมาอายุ ทีนี้ต่อมานานเข้า อายุมากเข้า มันก็เริ่มระแวงว่านี่มันยังงัยกันแน่ เรื่องอายุนี้มันยังงัยกันแน่ แล้วก็ตั้งข้อสังเกต แล้วก็พิสูจน์ดูทุกราวไป นี่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อ เริ่มระแวงกับสิ่งที่เรียกว่าอายุที่เคยหลงไหลเป็นนักหนา แล้วก็พิสูจน์ดูเห็นว่าโอ้ มันไม่น่าหลง ในที่สุดครั้งนี้ก็มาถึงการรู้จัก รู้เท่าเท่าทัน แล้วก็กลับหัวเราะเหาะเหี่ยอายุไม่ให้มันหลอกได้อีกต่อไป นี่ก็คือเรื่องที่จะพูดกันในวันนี้

รู้เท่าเท่าทันอายุอย่างไร เนี่ยเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณา สิ่งที่เราเรียกว่าอายุนั้นมันขึ้นอยู่กับการเกิดดับของจิต เกิดดับ เกิดดับของจิต ถ้าจิตไม่คิดนึกอะไรมันก็เกิดดับเฉยๆ ไม่มีอารมณ์ ถ้าจิตมีอารมณ์ก็คิดอย่างนั้น อย่างนั้นจนเกิดเป็นตัวกูเป็นของกู เป็นเรื่อง เป็นเรื่อง เป็นเรื่อง ไปไม่รู้จักหยุดจักหย่อนในวันหนึ่ง นี่อายุมันไม่เป็นอิสระอะไรหรอก มันเต็มไปตามอำนาจของจิต คล้ายๆ กับเป็นจี๊เข้าเป็นอะไรของจิต ไม่ใช่คนอิสระ แล้วมันก็ต้องเกิดกิเลส มันก็ต้องเกิดกิเลสทุกครั้งที่มีอารมณ์ นี่หมายถึงคนธรรมดาไม่ใช่พระอรหันต์ คนธรรมดา นั้นก็มีวิเศษ มีความไม่รู้ แล้วก็ต้อนรับอารมณ์ที่เข้ามากระทบด้วยความไม่รู้ทางตาทางหูทางจมูกทางลิ้น ทางกายและทางจิตใจเอง มันเข้ามาที่ต้อนรับด้วยความไม่รู้ ด้วยความไม่รู้ มันก็ต้องเกิดกิเลสไปตามนั้น ในสิ่งที่เข้ามาให้รักมันก็รักแล้วก็บ้าด้วยความรัก สิ่งเข้ามาให้โกรธมันก็โกรธแล้วก็บ้าอยู่ด้วยความโกรธ เข้ามาให้เกิดเกลียดมันก็เกลียด เข้ามาให้กลัวมันก็กลัว ให้มาตื่นเต้น ตื่นเต้นในจิตใจ ฟุ้งซ่านในจิตใจมันก็ตื่นเต้น นี่มันมีอย่างนี้ โดยปกติมันมีอย่างนี้ แล้วแถมมีวิตกกังวลในเรื่องที่แล้วมาแต่หนหลัง ไม่รู้จักสิ้นจักสุดเอามาคิดนึกให้เกิดความทรมานใจอยู่เสมอไป เท่านั้นยังไม่พอ เรื่องที่ยังไม่เกิดมันก็เอามาคิดนึกให้เป็นว่ามันเกิด

ให้สมมติว่ามันเกิด ให้มันเกิดความกลัวที่ไม่มี ความหมาย ความไร้สาระนี่เป็นเรื่องอาลัยอาวรณ์เรื่องข้างหลัง
วิตกกังวลเรื่องข้างหน้า ก็หมายความว่ามันทรمانทั้งข้างหน้าและข้างหลัง เรามีชีวิตกันอย่างนี้ อย่างหนึ่ง
ไปกว่านั้นก็มีความรู้สึกอิฉาริชยานี้ถ้าเกี่ยวกับคนอื่นแล้วมันอิฉาริชยา แล้วมันก็หวง แล้วมันก็หึงไป
เกี่ยวกับเรื่องของผู้อื่น ในความอิฉาริชยานี้ไม่ใช่เล่น มันจะมีเป็นประจำและมีเป็นนิสัย ไม่อยากให้ใครได้ดี
ไม่อยากจะให้ใครได้ดี หรือไม่อยากจะให้ใครดีเท่า แล้วก็ไม่ได้อยากให้ใครดีกว่า เรื่องในคัมภีร์ของชาวคริสต์มันก็มี
เรื่องนี้ พระเจ้าสร้างโลกขึ้นมาใหม่ๆ สอนอย่าให้ยึดติดชั่ว มันก็ไม่ฟัง ลูกหลานของคนต่อมา คนที่รับสอน
นะ มันก็หลอกน้องของมันเข้าไปในป่าแล้วมันฆ่าเสียให้ตาย น้องของมันแท้ๆ นะ มันก็หลอกเข้าไปในป่า
แล้วมันก็ฆ่าเสียให้ตาย เพราะมันโกรธว่าพ่อรักน้องมัน ไม่รักมัน นั่นคือความอิฉาริชยา เราก็จะเห็นได้ว่า
มันมีกระทั่งเดี๋ยวนี้ นะ ไอ้คนที่มียุทธหลายๆ คนสังเกตดูให้ดีๆ พ่อพ่อแม่ไปรักน้องมากแล้วระวังเถอะ ไอ้ที่
มันจะเกลียดน้อง มันจะไม่ชอบน้อง สุนัขตัวนั้นนะถ้าตัวไหนเข้ามานั่งใกล้อาดตามันกัด มันกัด ไม่ต้องมี
อะไร ไม่ต้องมีเรื่องอะไรหรอก เพียงเข้ามานั่งใกล้อาดตามันก็กัดให้ออกไป นี่มันเป็นในเรื่องสัญชาตญาณที่
ร้ายแรงหรือต่ำลงไปถึงในสัตว์เดรัจฉาน มันน่าฆ่าที่ว่าการริษยามันเผาไอ้ผู้ริษยานั้นเกือบตลอดเวลา แล้ว
มันก็ไม่ได้เผาผู้ถูกริชยา ผู้ถูกริชยาไม่รู้ไม่ชี้หลับสบาย แต่แล้วความริษยามันก็เผาผู้ริษยาตลอดเวลาที่มัน
รู้สึก มันตั้งใจจะริษยา แต่คนก็ชอบริษยา ให้ความริษยามันเผา ช่วยกันระวังให้ดี ชีวิตที่มันประกอบอยู่ด้วย
ความริษยานี้มันน่าเศร้า มันน่าสงสารมาก กระทั่งน่าหัวเราะ ที่นี้เกี่ยวกับสังคมก็มีความหวง ไม่แบ่งปัน เห็น
แก่ตัว มันคล้ายๆ กับมันคิดว่าอยู่คนเดียวก็ได้ ในโลกนี้ที่อยู่คนเดียวก็ได้ มีความเห็นแก่ตัวมากถึงขนาดนั้น
นั่นถ้าเป็นเรื่องที่รุนแรง อารมณ์ทางเพศทางกามารมณ์มันก็เข้มข้น ความหวงกลายเป็นความหึง เป็นไฟชนิด
หนึ่งรุนแรงมาก ฆ่ากันตายหรือฆ่าตัวเองตายเพราะความหวงความหึงนับไม่ถ้วน นั่นนะขอให้ดูให้ดีว่ากิเลส
นะ ความรู้สึกที่เป็นกิเลสเหล่านี้มันเป็นอย่างไร สักเท่าไร แล้วมันก็เต็มไปด้วยอายุไซ้หรือไม่ จริงหรือไม่ เต็ม
ไปอายุไซ้ นะ ท่องไว้เป็นคาถาก็ได้ขับไล่ออกไป เป็นคาถาสำหรับขับไล่ออกไป กูไม่เอา กับมึง ความรัก
ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว ความตื่นเต้น ความวิตกกังวล อาลัยอาวรณ์ ความอิฉาริชยา ความหวง
ความหึง กูไม่เอา กับมึง ไม่มีสิ่งเหล่านี้แล้วจิตมันเกลี้ยง เกลี้ยงเหลือประมาณ ไม่มีไฟมาเผาให้ร้อน ไม่มี
อะไรมาเสียดแทงให้เจ็บปวด ไม่มีอะไรมาครอบงำให้มีคึดมิด ไม่มีอะไรมาผูกพันให้สูญเสียอิสรภาพ มันเสรี
ที่สุดถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ เดี๋ยวนี้เรามาดูเห็นว่าชีวิตหรืออายุที่เราหลงรักมันเต็มไปด้วยสิ่งเหล่านี้ มันอยู่ด้วยสิ่ง
เหล่านี้ มันเต็มไปด้วยสิ่งเหล่านี้ ก่อนนี้ไม่เคยระแวง เดี๋ยวนี้มาถึงขั้นนี้รู้สึกสงสัย ระแวง แล้วก็ใคร่ครวญดู
โอ้, มันเต็มไปด้วยสิ่งเหล่านี้ นี่เรียกว่าเริ่มระแวงเริ่มสงสัย รู้จักตามที่เป็นจริง

อ้าว, ทีนี้มาดูกันให้ละเอียดลงไปเกี่ยวกับอายุที่เรียกว่าชาติหนึ่ง อายุชาติหนึ่ง เรื่องนี้ก็สำคัญมาก คนโง่ไม่รู้จัก โดยเฉพาะชาวต่างประเทศที่เป็นนักปราชญ์เป็นอะไรใหญ่ๆ โคนั้นก็โง่กว่าชาติ ในความหมายพิเศษ เขาจะไม่มีคำนี้ใช้แล้ว ว่าชาติในความหมายที่เป็นเรื่องทางจิตทางวิญญาณ เขารู้จักแต่เรื่องทางกาย เหมือนกับพวกเราเมื่อยังโง่อยู่รู้จักแต่เรื่องชาติทางกาย ไม่รู้จักเรื่องชาติทางจิตทางวิญญาณ พูดให้ฝรั่งฟังแล้วยากลำบากที่สุดแหละพูดเรื่องชาติทางวิญญาณมันฟังไม่ออก มองดูกันง่ายๆ ชาติทางกาย ชาติทางเนื้อหนังนั้นมันมีที่เดียวเท่านั้นแหละ คลอดมาจากท้องแม่ก็ชาติหนึ่งแล้วก็จบกัน จนกระทั่งเข้าใจไป มันจะอะไรนักหนาเล่ามันที่เดียว แป๊บเดียวแล้วมันก็อยู่ที่ปีๆจนตายนี่ก็เรียกว่าชาติ ชาติเป็นอายุทางร่างกาย แต่พอชาติชนิดนี้เกิดมาแล้วมันก็ทำให้เกิดชาติทางจิตทางวิญญาณ ชาติของอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวกู นี่เป็นชาติทางจิตทางวิญญาณ มีมากมายนับไม่ถ้วน จนนับไม่ถ้วนแม้แต่ในวันหนึ่งก็เกือบนับไม่ถ้วน ใจชาติทางกายที่เดียวนั้นแหละอยู่ที่สิบปีแล้วมันก็ตาย แล้วมันทำให้เกิดชาติทางจิตทางวิญญาณ จนมีอารมณ์ครั้งหนึ่งก็เกิดชาติหนึ่งแหละ ช่วยฟังให้ดิ้นะเดี๋ยวจะฟังไม่ถูก ถ้ามีอารมณ์เข้ามากระทบครั้งหนึ่งทางตาก็ได้ ทางหูก็ได้ ทางจมูกทางลิ้นทางกายทางใจอะไรก็ตาม อารมณ์เข้ามากระทบครั้งหนึ่งแล้วต้องเกิดชาติๆ หนึ่งเสมอ วันหนึ่งมันกระทบก็สิบครั้งที่ร้อยครั้งที่เท่านั้นชาติ อารมณ์มากระทบทางตานี้ถ้ามันสวยมันก็พอใจ มันก็พอใจ ความพอใจเข้มข้นพอแล้วมันก็เกิดความรู้สึกตัวกูเป็นผู้พอใจนั้น มันมีสุขเวทนาทางตา มีตัณหาความรัก ความพอใจ ความต้องการในความสวย เดี่ยวมันก็เกิดความรู้สึกที่เป็นตัวกูตามมาทันที เพราะว่ากูนั้นรัก กูพอใจ ถ้ารูปที่มากกระทบนั้นไม่น่ารักไม่น่าพอใจมันก็เกิดความไม่พอใจ ไม่พอใจขึ้นมาเต็มที่ แล้วมันก็จะเกิดความรู้สึกว่าตัวกูไม่พอใจมาทีหลัง ข้อนี้มันน่าจำ คือมันไม่สมเหตุสมผลที่เรียกกันภาษาฝรั่งว่ามันไม่ถูก *logic* ทำไมผู้กระทำมาทีหลังการกระทำเล่า ถ้าไม่มีตัวผู้กระทำแล้วอะไรมันกระทำเล่า นั่นมันจะสงสัยอย่างนั้น นี่ขอให้รู้ไว้เถิดว่าไอ้ผู้กระทำ ผู้กระทำในที่นี้มันเป็นเรื่องลมๆ แล้งๆ มันไม่ใช่ตัวจริง เป็นมายา มันไม่ใช่ตัว นี่สังเกตดูให้ดีว่าไอ้เรื่องหลอก เรื่องมายา เรื่องหลอกหลวงของธรรมชาตินั้นตัวกูมาทีหลังการกระทำ มีการกระทำแล้วจึงเกิดตัวกู กูกระทำ นี่เป็นเรื่องทางจิต มันไม่เหมือนเรื่องทางกายหรอก ถ้ามันจะมีการเดินมันก็ต้องมีตัวผู้เดิน จะทำอะไรมันก็ต้องมีตัวผู้ลืงนั้น ก่อนนั้นมันเป็นเรื่องทางกายทางวัตถุมันง่าย แต่เรื่องทางจิตที่หลอกหลวงนี้มันไม่เป็นอย่างนั้น มันก็มีไอ้ความรู้สึกมาก่อน รู้สึกอย่างไรแล้วมันก็จะเกิดความรู้สึกที่โง่เขลาว่ามีตัวกูเป็นอย่างนั้น ที่เห็นได้ง่ายๆ พอเจ็บ พอเจ็บ ความรู้สึกที่เจ็บได้เกิดขึ้นแล้ว ความรู้สึกที่ตัวกูเจ็บมันก็เกิดตามมา แล้วมันก็โกรธ แล้วมันก็เป็นทุกข์ สมมติว่ามีบาดมือหรืออะไรทำปวดเจ็บขึ้นมามันเจ็บ มันเจ็บก่อน ไม่ทันรู้ว่ามันเจ็บ พอเจ็บแล้วไอ้ตัวกูเจ็บมาทีหลัง แล้วตัวกูไม่ชอบ ตัวกูรู้สึกตัวกูจะตายนี่มันเกิดทีหลังไอ้ตัวกูรู้ความจริง ไร้ตัวจริงบ้าง บอๆ ตัวกูอย่างนี้มาทีหลังนั้นนะขอให้สังเกตดู เกิดความพอใจที่รู้สึกว่าคุณต้องกับระบบของประสาทในความรู้สึก ระบบประสาท

รู้สึกไปในทางพอใจ แล้วมันก็เกิดตัวกูผู้พอใจ ใจเป็นความรัก รักอย่างเต็มที่ แล้วก็จะเกิดตัวกูผู้รัก โกรธก็เหมือนกัน ขัดใจไม่ชอบ รู้สึกขั้ระบบประสาทในความรู้สึกไม่ชอบ แล้วก็ตัวกูผู้ไม่ชอบก็มา ตามมา ความกลัวก็เหมือนกันแหละ มันไม่ได้มีตัวกูที่จะกลัว มันต้องมีความรู้สึกอะไรที่ทำให้เป็นความกลัวปรากฏในใจ แล้วไอ้ตัวกูผู้กลัวมันก็เกิดขึ้นนี้ นี่ดูไว้เถอะว่าไอ้ตัวผู้ ผู้หรือไอ้ตัวคนนั้นนะมันไม่ใช่ความจริง เป็นปฏิกิริยาที่เกิดมาจากความรู้สึกนั้นๆ ที่มันง่ายไปกว่านั้นคนที่ต้องสังเกตให้ละเอียด เช่น เราทอดสายตาไปนี่ มันมีการเห็นโดยตาตามธรรมชาติกันก่อนนะ แล้วจึงเกิดความรู้สึกว่ากูเห็น กูเห็นเกิดทีหลัง กูเห็น กูได้ยิน กูได้กลิ่น กูได้รส ไอ้การกระทำตามธรรมชาติทางอายตนะ ทางระบบประสาท หรือทางสิ่งที่จะให้เกิดความรู้สึกทางอายตนะมันทำ มันทำก่อน ที่นี้เกิดความรู้สึกอย่างไรขึ้นมา รู้สึกอยู่ แล้วมันจึงค่อยเกิดไอ้ตัวกู ตัวกูผู้รู้สึก แล้วแต่จะรู้สึกอะไร เกิดความรักก็เกิดตัวกูผู้รัก เกิดความโกรธก็เกิดตัวกูผู้โกรธ เกิดความเกลียดแล้วเกิดตัวกูผู้เกลียด เกิดความกลัวมันก็เกิดตัวกูผู้กลัว เกิดความตื่นเต้นสั่นระรัวมันก็เกิดตัวกูผู้ตื่นเต้น กลัวผี อะไรก็ออกแก็ก กลัวตัวสั้นแล้ว ความรู้สึกกลัวจนตัวสั้นเกิดแล้วมันจึงค่อยรู้ว่ากูกลัว กูผู้กลัวมาทีหลัง นี่ความลับที่สุด ความลับที่บอกให้รู้ว่ามันเป็นอนัตตา มันไม่ได้มีตัวตนอยู่จริงๆ คอยทำนั่นคอยทำนี่ ความรู้สึกว่าตัวว่าตัวกูมันเกิดทีหลัง ไอ้ความรู้สึกที่รู้สึกอยู่ได้เองตามธรรมชาติ นี่ความลับเรื่องอนัตตาของพระพุทธศาสนา ควรจะรู้กันไว้ จะรู้เรื่องอนัตตาความไม่ได้มีตัว ความไม่ใช่ตัว เป็นเพียงความปรุงแต่งของความรู้สึก เรียกว่าสังขาร การปรุงแต่งให้เกิดความรู้สึกอย่างนั้นอย่างนี้สารพัดอย่าง กระทั่งไอ้ชาติ ตัวกู ตัวกูเกิดทีหนึ่งก็เรียกว่าชาติหนึ่ง ตัวกูเกิดทีที่เรียกว่าชาติหนึ่ง ลองนับดู วันหนึ่งมันเกิดก็ชาติ ทางตาที่ชาติ ทางหูที่ชาติ ทางจมูกที่ชาติ ทางลิ้นทางกายทางใจที่ชาติ รู้สึกในอารมณ์ห้วนไหวไปทีหนึ่งนั่นแหละแสดงว่าเกิดชาติหนึ่งแล้ว มดกัดเมื่อมดยังไม่กัดไม่รู้สึกรู้สึก พอมดกัดก็เจ็บ ก็มีตัวกู กูเจ็บ กูเจ็บ กูเจ็บ เรื่องมันก็เกิดด้วยชาติเพียงแต่มดกัดนะ มันจึงมากมายเหลือเกิน คำว่าชาติ ชาติในทางนามธรรม ชาติทางกายเกิดหนเดียวตายหนเดียวอย่างตั้งหลายสิบปี ส่วนชาติทางจิตทางวิญญาณนี้สายฟ้าแลบ เกิดได้ชั่วขณะกระพริบตาก็เกิดแล้วดับแล้วเกิดใหม่อีกไม่รู้กี่หมื่นกี่ชาติก็แสนชาติ ผ่านชาติอย่างนี้กันได้แสนชาติสองสามแสนชาติก็พอจะนิพพานได้ งั้นเราอย่าไปคำนวณแล้วก็ยอมให้เขาพูดว่าต้องท่องเที่ยวไปหลายแสนชาติหลายล้านชาติจึงจะนิพพาน เอ้า, ได้เหมือนกัน คุณลองนับชาติอย่างนี้ นับชาติอย่างนี้สิมันก็ได้เหมือนกันแหละ ที่นี้เราอายุของชาติทางกายนั้นนะมันไม่มีความหมายอะไร ไม่ดูร้ายอะไร แต่อายุของชาติทางจิตใจทางนามธรรม กิเลสตัณหาอุปาทานนี่ร้าย ร้าย แล้วมันก็น่าตกใจที่ว่าเกิดทุกที่เป็นทุกซ์ทุกที เอาสิ เกิดทางท้องแม่ทีเดียวแล้วมันเป็นทุกซ์แล้วเสร็จแล้วเลิกกันหลายสิบปี แล้วเกิดทางวิญญาณทางจิตชนิดที่ว่านี่เกิดตัวกูทีหนึ่งเป็นทุกซ์ทีหนึ่ง เกิดทุกที่เป็นทุกซ์ทุกที ถ้าวันหนึ่งเกิดร้อยชาติก็เป็นทุกซ์ร้อยที พันชาติหมื่นชาติอะไรก็ตามใจ แม้จะไม่ทุกซ์ร้ายกาจจนถึงไอ้หน้าตาไหลมันก็เป็นทุกซ์ชนิดที่รบกวนจิตใจ เรียกว่าตัวกูเกิดทุกที่เป็นทุกซ์ทุกที คำนี้อาจมาขอแปลอย่างนี้ว่าเกิด

ทุกที่เป็นทุกข์ทุกที *ทุกข์ชาติ ทุข์บุ๋บ/บุ๋ง* เขาแปลกันอย่างไรก็ไม่รู้ตามใจเขา เขาว่าเกิดบ่อยๆ เป็นทุกข์ ต้องเกิดบ่อยๆ ถึงจะเป็นทุกข์ เกิดทีเดียวไม่เป็นทุกข์ เราจะขอแปลว่าเกิดทุกทีเป็นทุกข์ทุกที แม้แต่เกิดตัวกูครั้งหนึ่งด้วยเพียงว่ามดกัดเท่านั้นแหละ มดกัดเท่านั้นแหละ มันก็ไม่ชอบ มันก็รำคาญ มันเกลียดก็เป็นทุกข์แล้ว แม้แต่มดกัด เกิดเป็นชาติหนึ่งตัวกูผู้ถูกมดกัด ขอให้จำไว้ว่าเกิดทุกทีเป็นทุกข์ทุกทีไม่ว่าจะเป็นทางตาหูจมูกลิ้นกายใจ อารมณ์ใหญ่อารมณ์เล็ก เกิดทุกทีเป็นทุกข์ทุกที อายุของชาติในทางฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณมันมีปัญหาอย่างนี้ ฝ่ายกายที่เดียวเล็กน้อย ชาติทางกายเกิดขึ้นแล้วก็ส่งมอบให้ชาติความเกิดทางจิตรับช่วงไป ทีนี้ก็เกิดนับไม่ถ้วนจนกว่าจะเข้าโลง นับไม่ไหว ไม่ต้องนับ เพราะมันนับไม่ไหว เกิดทุกทีเป็นทุกข์ทุกที เรียกว่าน่าเสนาห์haalลัยอายุที่เต็มไปด้วยความเกิด เต็มไปด้วยความเกิด มันมีความเกิดแล้วมันมีความดับ แล้วมันมีการเกิดใหม่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งที่เข้ามากระทบทางอายตนะ การเกิดก็ไม่เที่ยง การดับก็ไม่เที่ยง ใจไม่เที่ยง แล้วก็ทุกข์และ เกิดขึ้นก็เป็นทุกข์ ดับลงก็เป็นทุกข์ การเกิดก็เป็นทุกข์ การดับก็เป็นทุกข์ แม้แต่การเกิดของสุขเวทนาก็ช่วยฟังให้คืนะ การเกิดของสุขเวทนาก็เป็นความทุกข์ เพราะมันไม่เที่ยงในความเกิด นี่เกิดมาสำหรับยึดถือเอาไว้มันเป็นตัวกู ตัวกู ตัวกู เป็นสุข พอดีเลย หมดเลย ความเกิดก็เป็นทุกข์ ความดับก็เป็นทุกข์ แล้วชีวิตนี้ดูจะไม่มียะไรนับจากความเกิดดับของจิตใจ การเกิดดับของจิตใจ อาตมาพูดจบไปคำหนึ่ง ผู้ฟังอาจจะมีความเกิดดับของความพอใจไม่พอใจก็ได้ มันไม่มีอะไร ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ตามันเห็นอยู่ หนูได้ยินอยู่ จมูกได้กลิ่นอยู่ อาตมานั่งทำงานอยู่มันก็มีแต่การเกิดดับ เกิดดับ เกิดก็เป็นทุกข์ ดับก็เป็นทุกข์ มันก็เลยมีแต่กระแสแห่งความทุกข์

ทีนี้มันก็มีเรื่องอสังขารยลซึ่งกลไกของจิตใจ มันมีความรู้สึกเป็นลำดับมา เป็นลำดับมา พุดกันให้สิ้นซาก ให้สิ้นกระแสความที่ว่ามันมีความรู้สึกที่เรียกว่าระบบประสาททางตาทางหูทางจมูกทางลิ้นทางกายทางใจอยู่ในร่างกายนั้นะ ในร่างกายนั้นมันมีระบบประสาทให้รู้สึกทางตาหูจมูกลิ้นกายใจ รู้จักมันเสียก่อนสิ ถ้าไม่รู้จักสิ่งนี้แล้วจะไม่เข้าใจธรรมะนะ บอกให้รู้นะ เพราะมันตามธรรมชาตินี้ ยังมีชีวิตนี้ มีดินน้ำลมไฟ ประกอบกันเป็นจิต เป็นชีวิต เป็นกายเป็นใจอยู่แล้วมันก็ต้องมีระบบประสาทที่เรียกว่าอายตนะ มีกายใจคือนามรูปแล้วต้องมีอายตนะนามว่า *รูปปจฺจยา สหายตฺนํ* เลข มันมีอายตนะ แล้วมันก็ต้องมีผัสสะและอายตนะ คือ ระบบประสาทที่จะคอยรับอารมณ์ แล้วก็ไม่ต้องสงสัยมันก็ต้องมีการรับอารมณ์ ที่เป็นผัสสะ เกิดผัสสะแล้วอย่างไรเสียมันก็ต้องเกิดเวทนา ถ้าเกิดเวทนาโง่ก็ไปอย่าง เวทนาไม่โง่ไปอย่างเกิดเวทนาแล้วมันก็เกิดค้นหาไปตามเวทนา เวทนาโง่มันก็ทำให้อยากอย่างโง่ๆ กว่าจะ อยากอย่างโง่ๆ นี้เรียกว่าตัณหา นะ แต่ถ้าเวทนาไม่โง่นะ มีสติปัญญารู้เวทนาไม่โง่ มันก็ไม่เกิดค้นหาคือความอยากโง่ๆ แต่มันก็เกิดความอยากด้วยความฉลาด คือมันต้องการในทางของความฉลาด ต้องการอย่างในทางของความฉลาด

ไม่เรียกว่าค้นหาจะให้เรียกว่า “*สังกัปปะ*” *สังกัปปะ* *สังกัปปะ* นั้นนะคือความอยากเหมือนกันแหละ ก็ต้องการเหมือนกันแหละแต่ต้องการด้วยสติปัญญา ภาษาฝรั่งที่แปลกๆ กันนี้ก็แปลกกันอย่างโง่ๆ แปลเป็นคิดไล่ค้นหาเสียหมด ถ้ามันอยากด้วยความโง่จึงจะเรียกว่าคิดไล่หรือ แต่ถ้ามันอยากด้วยสติปัญญาแล้วเขาก็เรียกว่า (นาทีที่ 32:24) มันต้องการด้วยสติปัญญาที่เรียกว่า *สังกัปปะ* ในบาลี นั้นเรามีผัสสะแล้วเราก็มีเวทนา ผัสสะโง่เวทนาโง่ เวทนาโง่ให้เกิดความอยากโง่ เวทนาฉลาดให้เกิดความต้องการที่ควรจะต้องการนั้น เอาแล้วเป็นอันว่าถ้ามันมีเวทนาแล้วมันก็ต้องมีค้นหาคือความอยากไปตามสมควรแก่รูปนั้น ถ้ามีค้นหาอยาก อย่างนี้ระวังให้ตี ระวังให้ตี ความรู้สึกอยากเกิดขึ้นในใจแล้วมันต้องมีตัว ตัวกูผู้อยากนั้นแหละเรียกอุปาทาน พออุปาทานมีตัวกูแล้วไม่ต้องสงสัยหรอก มันก็เกิดกิเลสแหละ คือมันเกิดความเห็นแก่ตัวกู เกิดเห็นแก่ตัวกู ความเห็นแก่ตัว เพราะมีตัวกูจึงเกิดความเห็นแก่ตัวเกิดกิเลสทุกชนิดแหละ แล้วมันก็มีความทุกข์ทุกชนิดเหมือนกันนะ เกิดภพเกิดชาติเกิดตัวกูอย่างนี้แล้วมันก็เกิดความทุกข์ทุกชนิดไม่ต้องสงสัย นี่อายุ อายุคืออย่างนี้ อายุคืออย่างนี้ คือเต็มไปด้วยการเกิดดับแห่งตัวกูเกิดทุกที่เป็นทุกข์ทุกที มีอะไรพร้อมที่จะให้เกิดความอยากและเห็นแก่ตัวและความทุกข์ นี่อายุ อายุ นำรักม้วย นำอะไรคิดดูเอา มันหลอกยิ่งกว่าหลอก เดียวนี้มันเริ่มรู้จักแก่แล้ว แกจะหลอกฉันไม่ได้อีกต่อไปแล้วแหละ นี่มันเริ่มรู้จักแล้ว มันก็เยาะหัวเราะเยาะกลับมาให้ มันเกิดค้นหามันเกิดอุปาทาน มันเกิดความเห็นแก่ตัว มันเกิดกิเลส มันเกิดความทุกข์ นี่คือปกติภาวะแหละ ความเป็นอยู่ตามปกติของไอ้ชีวิต บาลีว่าชีวิตไอ้เวลานะ กาลเวลากัดกินชีวิตสัตว์และทั้งตัวมันเอง กาลเวลามันทำให้คนเป็นทุกข์ แล้วตัวมันเองก็สิ้นไป สิ้นไป มันกัดทั้งคนและมันกัดทั้งตัวมันเองนั้นนะชีวิตแหละ นำเสนหาม้วย นี่เราควรจะรู้จักกันเสียที เวลา เวลานั้นในความหมายที่ละเอียดมาก เคยพูดมาบ้างแล้วแต่ว่าจะจำกันได้หรือไม่ได้ ขอพูดกันอีกทีนะ เวลา เวลานั้นมันเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง บางคนพูดออกมาง่ายว่าไม่มีหรือตัวเวลา ลมๆ แสงๆ พวกมันอยู่นั้นไม่มีตัวจริง ถ้าอย่างนี้ก็ไม่มีปัญหาถ้าไม่มีเวลา แต่เดี๋ยวนี้มันมีอยู่จริงยิ่งกว่าจริงนะเวลา คือความต้องการและยังไม่ได้ตามต้องการ นั้นแหละเรียกว่าเวลา ระหว่างที่ความต้องการเกิดขึ้นแล้วจนกว่าความต้องการจะดับไป ระหว่างนั้นนะคือเวลา ถ้าเราไม่มีความต้องการนะเวลาไม่มีหรือ พระอรหันต์ไม่มีความต้องการเวลาไม่มีสำหรับพระอรหันต์ เวลามีอยู่ระหว่างความต้องการจนกว่าจะได้ตามต้องการหรือว่าเลิกความต้องการนั้น มีค่าขึ้นมาเพราะมีความต้องการ ที่เราเสียใจเดือดร้อนว่าไม่ทันเวลา ฉิบหายหมดก็เพราะความต้องการนั้นแหละ มันฉิบหายไปหมด มันไม่ได้ตามต้องการ ที่เขาว่าชีวิต เวลามันก็มีอยู่โดยอัตโนมัตินะ ชีวิตมันต้องการอะไรอยู่โดยอัตโนมัติ โดยไม่ต้องรู้สึกตัวก็ได้ แม้เราจะหลับแต่ว่าจิตได้สำนึกอยู่ จิตได้สำนึกยังเป็นไปตามความต้องการ บางทีพอเราตื่นขึ้นมาเราก็มีความรู้อะไรเป็นตอบคำถามได้แล้วก็มี หรือพอเราตื่นขึ้นมาเช้าๆ แหมละหือละหือๆ เป็นทุกข์ไม่สบายใจก็มี แล้วบางทีก็ตื่นขึ้นมา โอ้, สนุกกว่าริงอะไรชีวิต น่าพอใจนี่ก็มี เพราะระหว่างเวลาที่หลับอยู่นั้น

จิตได้สำนึกมันไม่ได้หยุด มันทำอะไรของมันไปตามนั้น นี่ก็เป็นเรื่องที่เราจะรู้ไว้ จินนอนให้ดี นอนให้ดี ใจจิตได้สำนึกเวลาหลับมันจะทำของมันดี พอตื่นขึ้นมาจะต้องสบาย ต้องสบาย ถ้าพอจะนอนมีแต่เรื่องร้าย การรบกวนจิตใจ เรื่องเวรเรื่องภัยเรื่องอันตราย เรื่องคดโกงเรื่องอะไร คิดนึกแล้วก็หลับไป จิตได้สำนึกก็ทำงานด้วยเรื่องเหล่านั้น ตื่นขึ้นมาจะพบแต่ความทึบแห่ง วัวเหว เป็นทุกข์ แต่ถ้าเมื่อจะนอนนะทำใจให้ดีที่สุด อย่างที่เรียกไหว้พระสวดมนต์เสียก่อนนั่นนะดี แต่อย่าไหว้พระสวดมนต์อย่างโง่ๆ นะ ไม่ค่อยได้อะไรหรอก มันต้องไหว้พระสวดมนต์อย่างมีความหมาย แล้วก็รู้จักความถูกต้อง ถูกต้อง ถูกต้องของเราที่กระทำ อยู่ตลอดวันนะ แล้วก็พอใจในธรรมะ ในพระพุทธรูป ในพระธรรม พระสงฆ์ แล้วก็ปล่อยใจให้มันหลับ จิตได้สำนึกจะทำงานด้วยสิ่งเหล่านี้ ตื่นขึ้นมา โอ้ มันจะมีอารมณ์สุข อารมณ์เป็นสุข หลับก็เป็นสุข ตื่นก็เป็นสุข เพราะว่าตั้งใจไว้ถูกต้องนะ เนี่ยเวลา เวลาที่เราจะใช้ให้ถูกต้องแม้แต่เวลาหลับ เวลาหลับก็กลายเป็นเวลาที่ทำประโยชน์หรือสร้างความสุขได้เพราะเหตุนี้แหละ ก็สงวนเวลาไว้ให้ดี รักษาเวลาไว้ให้ดี ขอให้มันหลับไปด้วยอารมณ์ที่เป็นกุศลนั่นแหละคือดี แล้วมันก็หลับดี จิตได้สำนึกทำหน้าที่ดี ตื่นขึ้นมาที่จะสบาย เวลานั้นแหละคือชีวิต หรือชีวิตนั่นแหละคือเวลา แล้วมันเป็นไปด้วยจิต มันเป็นไปตามจิต ใจจิตนั่นแหละคือชีวิต จิตนั่นแหละคือเวลา มันเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกกันไม่ออกนะ

เดี๋ยวนี้เรารู้เรื่องเกี่ยวกับเวลาหรือชีวิตหรืออายุถูกต้องพอสมควร ควบคุมกันเสียใหม่ให้เป็นไปเพื่อความถูกต้อง ไม่ต้องรู้จะพูดอะไรหรอก แต่รู้ว่าถูกต้อง ต้องถูกต้อง ถูกต้องแล้วจะไม่มีปัญหา เรื่องดีเรื่องชั่วนั้นไม่แน่หรอก ใจดีนะไปบ้าเอาเต็มไปด้วยปัญหาทั้งนั้นแหละ เอาถูกต้อง ถูกต้องดีกว่า ไม่ชั่วไม่ดีกว่า เอาถูกต้อง ถูกต้อง ถูกต้อง ให้ทุกอย่างมันถูกต้อง ดีก็บ้าดีหลงดีเมาคดี ชั่วมันก็บ้าชั่วเมาชั่วหลงชั่ว มันก็เป็นไปอย่างอวิชชา ไม่รู้ตามที่เป็นจริง เกิดล้มเหลวอุปาทาน เป็นทุกข์ไปตามเรื่องของตัวกู ถ้าเรียนรู้หรือสังเกตรู้มาถึงตอนนี้แล้วมันก็จะรู้ถึงขนาดที่เรียกว่าไอ้เกิดมานี้มันเป็นบุญหรือเป็นบาป ที่ได้เกิดมานี้เป็นบุญหรือเป็นบาป เราเคยได้รับคำสั่งสอนว่าได้เกิดมาเป็นบุญ ถ้าตายก็เสียหาย ความตายเป็นความสูญเสีย ความที่ได้เกิดมาเป็นการได้ที่ดีเป็นบุญ ได้เกิดมาเป็นบุญ แล้วก็คิดว่าเกิดมานี้คืออะไร ถ้าเกิดทุกทีเป็นทุกข์ทุกทีแล้วมันก็เป็นบุญที่ตรงไหนล่ะ แล้วทำไมจึงเปิดประพาศพิพรหมจรรย์เพื่อให้หมดสิ้นการเกิดล่ะ เป็นพระอรหันต์ก็หมดเกิดก็หยุดเกิด ถ้าเกิดดีจริงแล้วทำไมจะต้องเป็นอย่างนั้น ทำไมจะต้องปฏิบัติพรหมจรรย์เพื่อเป็นการเกิดครั้งสุดท้าย ไอ้เกิดครั้งสุดท้ายนี้ก็มีปัญหาว่าเกิดจากท้องแม่ เข้าโลง ท้องแม่ เข้าโลง ท้องแม่ เข้าโลง แล้วเกิดครั้งสุดท้ายก็ได้เหมือนกัน แต่ไม่รู้อยู่ที่ไหน ถ้าเกิดครั้งสุดท้ายคือเกิดตัวกูของกูที่วันหนึ่งหลายสิบหนหลายร้อยหนหลายพันหนนี่ขอให้มันสุดท้ายเสียสักทีเถอะ สุดท้ายก่อนเข้าโลงนะ ยังไม่ทันเข้าโลงขอให้ความเกิดมันสุดท้ายจบไปสักทีเถอะ นั่นมันจะเป็นพระอรหันต์ แล้วมันจะสิ้นสุดแห่งความทุกข์ เกิดชนิดไหนก็ไม่

ไหวทั้งนั้นแหละ เห็นมัย เกิด เข้าโลง เกิดเพื่อไปเข้าโลงก็ไม่วิว เกิดตัวกูของกู ตัวกูของกู ตัวกูของกูอยู่ที่นี้ ก็ไม่วิว ถ้าขึ้นชื่อว่าความเกิดไม่น่าเสนาหา ไม่เกิดดีกว่า คือไม่เกิดตัวกูนะดีกว่า ไม่มีความทุกข์ มันไม่มีความทุกข์อย่างนี้ การเวียนว่ายไปในวัฏสงสารเกิดแล้วเกิดอีกนั่นนะเป็นบุญหรือเป็นบาปเล่า แต่ถ้ามันไม่ อยากตายเล่า ตายแล้วถ้ามันไม่อยากจะเกิดอีกเล่ามันโง่หรือฉลาดก็คิดดูให้ดี ๆ อยู่ที่นี้มันก็ไม่อยากตาย มันตาย แล้วมันก็อยากเกิดอีก อยากให้ตายแล้วอยากเกิด อยากเกิดอีก ได้เกิดอีกนี่มันโง่หรือฉลาดคิดดู ถ้ามองเห็นว่า ใจความเกิดนี้เป็นทุกข์ทุกชนิดแล้วไม่อยากจะเกิดแล้ว ไม่อยากจะเกิดหรืออก คือไม่อยากจะจะมีตัวกูผู้เกิด ไม่ว่าเกิด แบบกายหรือเกิดแบบจิตใจมันไม่อยากจะเกิด ที่นี้มันก็น่าหวั่ ทุกคนชอบให้เขาให้พรว่าให้อายุยืนหมื่นปีนะ ให้อายุยืนหมื่นปีนะ ฟังดูให้ดีอายุยืนหมื่นปี นั่นมันให้พรหรือมันสาปแช่ง คิดดูให้ดี ที่บอกให้อายุยืนหมื่นปี อาตมาคิดว่าถ้าจะสาปแช่งมันให้วินาศพิบภัยแล้วก็ให้มัยอายุยืนหมื่นปีแสนปีนั่นแหละคือสาปแช่ง ทำร้าย ทำอันตรายที่สุด จะลงโทษใครก็บอกให้มัยอายุยืนหมื่นปีแสนปีเลย แล้วมัยจะได้เป็นทุกข์หมื่นแสนล้านเอง เกลียดใครก็แช่งมันให้มันมีอายุยืนหมื่นปีแสนปี เกลียดใคร นั่นแหละสมน้ำหน้า เพราะว่ามันจะต้องทน ทรมาน ทนต่อสู้อะไรเหลือที่จะกล่าวแหละ ระวังให้ดิ้นนะ มาให้พรว่าให้อายุหมื่นปีแสนปีอย่างนี้ อาตมา ก็ได้รับบอยเหมือนกันแหละ ที่พวกที่เขามาๆ ให้อยู่เป็นที่พึ่งไม่รู้กี่ปีต่อกี่ปี บอกว่าไม่รู้เว้ย ไม่เอาหรืออย่าง นี้ พรของคุณนั้นจะใช้ไม่ได้ อยากจะพูดชนิดที่ว่าเดี๋ยวไม่มีใครชอบ จะโกรธ สุนัขหรือหมานี่ไม่รู้เรื่องอายุ ไม่รู้เรื่องอายุ ไม่รู้มันมีปัญหาเหมือนคนหรือเปล่า มันไม่มีปัญหาอะไรเลย สุนัขหรือแมว เพราะมันไม่มียึด ตัวกู ไม่มียึดเวลาของกู อายุของกู อะไรของกู แมวมันจึงไม่เป็นทุกข์ กินอิ่มแล้วก็นอน หิวก็กินอีก แล้วไม่มี ตัวกูที่จะต้องมีปัญหา นั่นอาตมาจึงเตือนอยู่เสมอว่าอย่าเป็นทุกข์ให้อายแมว เป็นคนทั้งที่อย่าเป็นทุกข์ให้อาย แมว ให้ละอายแมว เพราะแมวมันไม่เป็นทุกข์ พูดให้เลวร้ายก็หมาก็ไม่เป็นทุกข์ และอย่าให้ละอายหมาด้วย ยิ่งหยาบคายขึ้นไปอีก เพราะมันไม่ได้ยึดถือว่าตัวกูอยู่ตัวกูตาย ตัวกู ตัวกูอย่างนั้นตัวกูอย่างนี้ มันคิดไม่เป็น นี่มันคิดไม่เป็น สัตว์เดรัจฉานมันยึดด้วยอุปาทานไม่เป็นมันจึงมีเท่านั้นแหละ สัตว์เดรัจฉานนี่มันตายตัว ไม่มีการเปลี่ยนแปลง มีกิเลสเท่านั้นแหละ หรือเกือบๆจะไม่เป็นกิเลสเพราะมันไม่ได้คิดนึกด้วยสิ่งซึ่งอะไร แล้ว มันเห็นแก่ตัวกันนิดเดียวเท่านั้นแหละ สัตว์เดรัจฉานเห็นแก่ตัวเพียงเท่านั้นแล้วหยุด หยุดไม่มีอีก สัตว์เดรัจฉาน ไม่เห็นแก่ตัวได้อีก เพิ่มอีกไม่ได้ แต่มนุษย์นี่เพิ่มความเห็นแก่ตัว เพิ่มความเห็นแก่ตัวทุกยุคทุกสมัย ยิ่งยุค เจริญด้วยวัตถุด้วยวิทยาศาสตร์ด้วยยิ่งเห็นแก่ตัวหลายร้อยหลายพันเท่า ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เพิ่ม เพิ่ม เพิ่มอย่างน่าตกใจ ความเห็นแก่ตัวของสุนัขและแมวณะคงที่เท่าเดิม เท่าเดิม เท่าเดิมก็หมื่นปีมาแล้วก็ตามใจ มันมิได้เท่านี้ เพราะฉะนั้นสัตว์เดรัจฉานจึงไม่มีความทุกข์เหมือนกับคนนะ ใครเคยเห็นสัตว์เป็นบ้าบ้าง วัวก็ ดี ควายก็ดี ไม่มีหรือ หมาก็ดีไม่เป็นบ้า ที่เรียกว่าหมาบ้ามันไม่ใช่โรคบ้าอย่างคน มันก็เป็นโรคทางระบบ ประสาททางสมองทางนี้ไม่ใช่บ้าอย่างคนบ้า ซึ่งเป็นเรื่องของจิตของวิญญูณ สัตว์เดรัจฉานไม่มีบ้าหรือ

แม้จะเรียกว่าหมาบ้า แมวบ้า วัวบ้าอะไรก็ตามมันไม่ใช่บ้าอย่างคนบ้า มันเป็นความวิปริตทางระบบประสาททางร่างกายทางนั้นนะ เชื้อโรคมันเข้าไป แต่ถ้าว่าไอ้คนบ้านั้นมันเรื่องทางจิตทางวิญญาณ ทางค้นหาทางอุปาทาน เรื่องตัวกููทั้งนั้นแหละ มันก็เป็นบ้า สัตว์เดรัจฉานหยุดความเห็นแก่ตัวมิได้เพียงเท่านั้น มีเพียงเท่านั้นมนุษย์จะต้องเพิ่มขึ้นไปอีก เดียวนี้เพิ่มมาเยอะแล้ว เพิ่มไปสัตว์เดรัจฉานหลายร้อยหลายพันเท่าหมื่นเท่าแสนเท่าแล้ว ต่อไปข้างหน้ายังจะเพิ่มอีกนะ เพราะว่าความเจริญที่ช่วยวนมันยังมีอีกมากอีกไกลไปในอนาคต ยิ่งเจริญเท่าไรก็ยิ่งเห็นแก่ตัวเพิ่ม เพิ่ม เพิ่ม มันยังจะเพิ่มอีกไม่รู้จักจบ ของมนุษย์นี้ ของสัตว์คงที่ เนี่ยเราอยู่ด้วยกัน हमาก็เป็นครูของเรา จริงหรือไม่จริง โพธิรักษ์ ขอร้องต้องเอ่ยชื่อ โพธิรักษ์เขาว่าเขารู้เอง เขาไม่ได้มีใครเป็นครูอาจารย์เลยนี่ คำเขียนของโพธิรักษ์ที่ประกาศออกมา เขาตรัสรู้เองทั้งนั้นแหละ โพธิรักษ์เขาว่าอย่างนั้นนะ ตัวเขานะไม่มีใครเป็นครูหรอก ไม่ได้ถือว่ามีใครเป็นครู เอาความรู้ของตัวเอง แปลบาลีได้ด้วยญาณโดยไม่ต้องเรียน เขาไม่มีครู แต่อาตมานี้ขอบอกว่าแม้แต่หมาก็เป็นครู แมวก็เป็นครู ไก่ก็เป็นครู ปลาก็เป็นครู ครูบาอาจารย์สอนหนังสือหนังสือ สอนบาลีสอนธรรมะมีครูอยู่นะ ไม่หวาดไม่ไหวนะ ต่างกันอย่างนี้ ดูที่หมามันไม่เป็นทุกขันธ์นะ ละอายมัน ละอายมัน ท่านสมภารนี้เป็นทุกขันธ์มหาศาล แล้วมันไม่ได้เป็นสมภารจริงกับเขาหรอก เป็นสมภารแต่ชื่อแต่ก็ยังเป็นทุกขันธ์มหาศาล นี่ลาออกแล้วเขาก็ยังเฉยอยู่ มันไม่ไหว มันมีไอ้เหตุให้เกิดอุปาทานเกิด ไอ้ไม่มีความสงบ จนกระทั่งว่าไอ้ความคิดก็เป็นครู นี่ขอบอกว่าไอ้ความคิดนั้นแหละ สอนดีที่สุดแหละ ไอ้ความถุกนั้นมันไม่ได้สอน มันทำให้หลงระเหิงพอใจบ้างบอ ความถุกไม่ได้สอนนะ แต่ความคิดนั้นมันเจ็บปวดมันสอน เอาความผิดพลาดเป็นครู ผิดพลาดเป็นครู แล้วจะฉลาดขึ้น จะฉลาดขึ้น จะรู้ถูกต้องมากขึ้น อะไรๆ ก็เป็นครูได้ทั้งนั้นแหละถ้าว่าเราดูมันออก ความคิดก็เป็นครูความถุกก็เป็นครู ความทุกข์ก็เป็นครูความสุขก็เป็นครู อะไรๆ ก็เป็นครู นี่ขอให้ถือกันอย่างนี้ แล้วเราก็จะพบไอ้ความจริงอันสุดท้าย ไอ้, ไม่ไหวไอ้เรื่องความเกิดนี้ไม่ไหว ความเกิดนี้ไม่ไหว อย่างมาปรุงให้เกิดตัวกููแม้ในกรณีใดๆ มันก็เท่ากับบอกให้เป็นพระอรหันต์นั้นแหละแต่ว่ามันก็อย่าเอากันอย่างนั้นเลยมันมากนัก เอาแต่ว่าไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ ไม่ยินดีไม่ยินร้าย แล้วบวกเหนือลบไม่ให้ความดีมาหลอกให้หลง ไม่ให้ความชั่วมาทำให้เจ็บปวดไม่ดีไม่ชั่ว ไม่บุญไม่บาป ไม่สุขไม่ทุกข์ ไม่ ไม่อย่างนี้แหละคือไม่มีปัญหา ไม่ ไม่คือไม่มีปัญหา ไม่มีปัญหา ก็คือไม่มีทุกข์ เมื่อเห็นว่าความทุกข์มันเต็มไปด้วยปัญหาแล้วมันจะหลงได้อย่างไรเล่า จะไปหลงรักอายุได้อย่างไร ถ้าเวลามันน้อย อายุมันน้อย ก็ความทุกข์มันก็น้อย น่าอิจฉาญมีอายุ 14 วัน เขาว่าญมีอายุ 14 วัน มันจะเอาเวลาไหนเป็นทุกข์นัก มันคิดก็ไม่เป็น เกิดค้นหาอุปาทานก็ไม่ค่อยจะเป็น มันโง่เหลือประมาณนะ มีอายุน้อยเท่าไรมันก็ยังมีความทุกข์น้อยเท่านั้น ยิ่งมีตัวกููใหญ่เท่าไรไอ้ความทุกข์ก็ใหญ่เท่านั้น ตัวกููอยู่นานเท่าไรมันก็เป็นความทุกข์มากหรือนานเท่านั้นแหละ

อันสุดท้ายนี่อยากจะสรุปความว่าการมีอายุนี้ก็คือการต่อสู้ คนอื่นเขาก็พูดเป็น ฝรั่งเศสพูดเป็นว่าอายุ คือการต่อสู้ แต่คนละความหมาย มันคนละความหมาย เขาให้ต่อสู้ ให้ต่อสู้ มีอายุต้องต่อสู้ แต่มันขณะคนละ ชนิด เราจะขณะชนิดที่ไม่เกิดความทุกข์ ไม่เกิดเป็นปัญหา ไม่บ้าดีไม่หลงดี ไม่ใช่ต่อสู้ให้ชนะแล้วบ้า บ้า บ้า ความชนะ หลงไหลในความชนะ อวดคิบบอวดดี ยกหูชูหาง ชีวิตนี้เป็นการต่อสู้ที่จริงจริง มันยิ่งกว่าจริงนะ มันต้องอยู่ด้วยการต่อสู้ทั้งนั้นแหละ ต่อสู้ข้อแรกก็ต่อสู้กับธรรมชาติ ธรรมชาติ ความร้อนความหนาว ความ วิบัติผันแปรของธรรมชาติ แม้ที่สุดแต่น้ำท่วมหรืออะไรก็ตามที่มันเป็นไปตามธรรมชาตินี้ก็ต้องต่อสู้ตาม ธรรมชาติ ต่อสู้ทางวัตถุก็ต้องหาวัตถุที่จำเป็นที่ถูกต้องพอใจมา เป็นเรื่องอาหารก็ดี เครื่องนุ่งห่มก็ดี ที่อยู่ อาศัยก็ดี ยานพาหนะก็ดี อะไรก็ดีล้วนแต่ต้องต่อสู้ทั้งนั้นแหละ ยิ่งเอามาไว้มากเท่าไรมีมากเท่าไรก็ยิ่งต้อง ต่อสู้ สมบัติที่เราเอามาไว้เราต้องต่อสู้ คือต้องเก็บต้องรักษาต้องเอาใจใส่ มันใช้เราเหมือนกับเป็นทาสมัน แหละ คิดดูให้ดี แล้วเรามีร่างกาย เราที่ต้องต่อสู้ให้ร่างกายปกติอยู่เสมอ ร่างกายมันคอยแต่จะเจ็บป่วยนั้นนี้ รักษาไม่ดี กินมากไปกินน้อยไปเดี๋ยวก็เป็นเรื่องลำบากต่อสู้ด้วยทางร่างกาย ในทางจิตใจก็ต่อสู้ด้วยกิเลส ด้วยความทุกข์ที่ไม่พึงปรารถนา ไอ้ที่นี้ก็ทางสังคม เราไม่ได้อยู่คนเดียว อยู่ด้วยสังคมมากๆ ก็มีปัญหา ที่ จะต้องต่อสู้ในสังคม ต้องทำความเข้าใจกันไว้ดีๆ เสมอ ไม่ว่าจะคนบ้าหรือคนดีแหละต้องทำความเข้าใจ ถูกต้องไว้เสมอ ไม่งั้นมันเป็นอันตราย ความต่อสู้ มันน่าฆ่าที่ต้องต่อสู้ไปเสียทั้งหมดทุกสิ่งทุกอย่างตาม ธรรมชาติ แม้ที่สุดแต่แมงหวี่ที่นี้มันชุม มันมาเข้าจมูกเข้าปาก แมงหวี่นี้ มาตอมตาให้ลำบาก ไล่ก็ไม่ไป ไล่ก็ มา ไล่ก็มานี้แม้แต่แมงหวี่ มันก็เป็นเรื่องต่อสู้กันกับแมงหวี่ เราจะมีชีวิตอยู่สักหน่อย มันเต็มไปด้วยการต่อสู้ สารพัดอย่าง เรื่องหนาวเรื่องร้อน เรื่องแดดเรื่องลม เรื่องยุ่งเรื่องลื่นเรื่องสารพัดอย่าง ชีวิตเป็นการต่อสู้ อายุก็ คือที่รวบรวมของการต่อสู้ คลังที่รวบรวมการต่อสู้ ต่อสู้กับคนด้วยกัน ใครบ้างที่ไม่มีศัตรู มันก็มี ที่เป็นศัตรู มันก็มีแม้แต่พระพุทธเจ้าท่านก็มีคนที่ เป็นศัตรูเต็มไปหมด อย่าเข้าใจพระพุทธเจ้าไม่มีศัตรู พวกลัทธิอื่น เดียวก็อื่นก็คิดร้ายจ้างคนมาทำลาย แม้แต่พระเทวทัต น้องชายนี้มันก็ยังเป็นศัตรู นี้คนด้วยกันมันเป็นศัตรู ที่ นี้กิเลสมันแหละศัตรูที่ร้ายกาจที่สุด กิเลสคือตัวกู เกิดขึ้นวันละกี่ร้อยครั้งพันครั้งหมื่นครั้ง เป็นศัตรูทุกครั้ง ที่ มันเกิดขึ้นมา แล้วน่าฆ่าที่สุดขณะนั้นแหละ ควรน่าฆ่า หัวเราะให้ฟันหักออกมาดูไอ้ตัวกูมันคือศัตรู นี้ฆ่า หรือไม่น่าฆ่า ตัวกูที่แท้จริงนั้นแหละคือศัตรู ศัตรูที่แท้จริงก็คือตัวกู ตัวกู เกิดมาที่ไรวินาศหมดนิพพานหมด แหละ คือเต็มไปด้วยความทุกข์นะ ไอ้ตัวกู ตัวกู ศัตรูที่แท้จริงก็คือตัวกู คือตัวกู

เอาละมันจะเห็นได้แล้วว่าชีวิตหรืออายุนี้มันน่าเสนาหาหรือไม่ มันควรจะพูดให้สมกันว่าน่ารักจริง พ่อเอ๊ย น่ารักจริงพ่อเอ๊ย มันกัดกูอยู่ตลอดเวลาเอ๊ย นี้เรียกว่ารู้จักแล้ว สงสัยและรู้จักแล้ว รู้จักอายุแล้ว ก็เยาะเย้ย ล้อเลียนอายุ นี้เรื่องสำหรับพูดวันนี้ พูดวันนี้ รู้จักเยาะเย้ยอายุ พูดอีกทีสองทีก็จะจบเรื่องอายุ แต่ก็พูดกันโดย

รายละเอียดเรื่อยๆ มาตั้งแต่หลงอายุ รักอายุ บ้าอายุ เม่าอายุ จนกระทั่งระวางอายุ พิสูจน์อายุ รู้จักอายุแล้ว
เดี๋ยวนี้ วันนี้ทุกคนรู้จักอายุแล้วนะ จะเริ่มเยาะเย้ยอายุ แล้วต่อไปก็จะพูดเรื่องเล็กกันที่ เล็กกันที่ เราจะทำบุญ
เกี่ยวกับอายุปีที่จะถึงข้างหน้าไม่เหมือนกับที่แล้วมานะ ช่วยบอกๆ กันล่วงหน้า รู้กันล่วงหน้า ที่แล้วมา
มันไม่ได้ล้ออายุนะ เรียกว่าล้ออายุนะ แต่มันไม่ใช่ล้ออายุนะที่แล้วมา แล้วๆ มา อดข้าวมือหนึ่งมันนิดเดียว
แหละ แต่มันไปหลงอายุเสียโดยมาก ทำบุญแซยิด ทำบุญแซยิด กินกันใหญ่ สนุกกันใหญ่ รับเงินกันใหญ่ รับ
เครื่องสักการะกันใหญ่ รับของขวัญกันใหญ่ ปีๆ หนึ่งได้หลายหมื่นนะที่เขามาทำบุญล้ออายุกันนั้นนะ นี่มัน
หลอกตัวเองไม่ใช่ล้ออายุ ก็เลิกอายุ เลิกอายุกันเสียเถอะ เป็นเรื่องที่ควรจะเลิกอายุแล้วต่อไป จ้ะเราจะทำบุญ
ชนิดที่แท้จริงเกี่ยวกับอายุคือล้ออายุและเลิกอายุ บอกไว้ล่วงหน้า จะไม่กินกันใหญ่ จะไม่สนุกกันใหญ่ จะไม่
รับเครื่องสักการะกันใหญ่ ไม่รับของขวัญกันใหญ่ ไม่รับเงินกันใหญ่แล้ว แต่ว่าจะล้ออายุ จะเลิกอายุ

เอาละเป็นอันว่าวันนี้พูดเรื่องรู้เท่าทันหรือเยาะเย้ยอายุ ก็พอสมควรแก่เวลา ยุติการบรรยายให้
พระคุณเจ้าทั้งหลายได้มีโอกาสสวดคณะสาธยายเป็นธรรมะ ส่งเสริมกำลังใจให้เข้มแข็งในการที่จะปฏิบัติ
ธรรมะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะล้ออายุ จะเลิกอายุให้ได้แท้จริง ขอนิมนต์สวดสืบต่อไปในกาลบัดนี้